

DOSSIER INFORMATIU GRAN CONVERSA SOM ENERGIA 2024

PRESENTACIÓ

Aquest dossier és una introducció als temes que es debatran a l'Espai Deliberatiu en què participaràs. La informació serà ampliada per l'Equip Tècnic de la Cooperativa, així com per una representació dels Grups Locals, el Consell Rector i la Intervenció de Comptes, als quals podràs plantejar tots els dubtes que et sorgeixin i qualsevol tema relacionat amb Som Energia. El dossier recull la informació següent:

- 01 Què és l'espai deliberatiu
- 02 Valors, principis i nova conjuntura
- 03 Canvis en el context elèctric
- 04 El dilema
- 05 Els límits de l'energia solar fotovoltaica
- 06 Resum dels canvis
- 07 Possibilitats

L'Espai Deliberatiu tindrà lloc al llarg de tres caps de setmana entre el gener i el febrer del 2024.

01

Què és l'Espai Deliberatiu

L'Espai Deliberatiu és la fase final de la Gran Conversa, un diàleg entre totes les persones que formen part de la cooperativa. L'objectiu que perseguim és actualitzar el marc estratègic de Som Energia d'acord amb els nous reptes que tenim com a cooperativa. Per això, durant els darrers quatre mesos hem dialogat amb l'Equip Tècnic, el Consell Rector, els Grups Locals i la Intervenció de Comptes. Cadascú ha aportat la seva experiència i perspectiva davant aquests reptes. A l'Espai Deliberatiu les persones sòcies que hi participeu rebreu d'ells tota aquesta informació per tal que pugueu compartir tant els dilemes que té la cooperativa avui dia, com les diferents alternatives que podem pensar. Es tracta de deliberar sobre com volem afrontar el futur pròxim.

La base societària és la peça fonamental de qualsevol cooperativa, per això la Trobada Deliberativa culminarà la Gran Conversa. Sereu vosaltres, amb la informació i les reflexions aportades per la resta de persones que conformen Som Energia, les qui fareu unes recomanacions que facilitaran la presa de decisions posterior i la definició de les estratègies dins un rumb consensuat entre totes.

02

Valors, principis i nova conjuntura

La cooperativa (d'ara endavant SE) s'identifica als seus estatuts (article 2) amb un model energètic capaç de fomentar una "transició energètica justa, basada en l'eficiència energètica i el desenvolupament d'energies renovables". Es considera a si mateixa una "comunitat ciutadana d'energia o comunitat energètica".

Aquest objectiu està ratificat en el codi ètic de SE, on s'esmenten explícitament els valors que motiven l'activitat de la cooperativa. SE s'ha proposat "construir un model 100% renovable, equitatiu, distribuït i eficient, en mans de la ciutadania, promogut des de la participació i la transparència. A més, vol ser una eina activa de la transició de model energètic, amb capacitat per generar impacte social i econòmic."

Els valors, per tant, amb què opera la cooperativa són:

- **1** La sostenibilitat mediambiental, social i econòmica
- **2** El cooperativisme, com a forma d'autogestió, democràcia, igualtat i solidaritat
- **3** L'equitat
- **4** La formació

Però aconseguir aquests objectius és un repte. SE ha crescut molt. Hem passat de ser pocs milers a 84.000 persones sòcies en molt poc temps. En conseqüència, ha crescut el nombre de persones assalariades que realitzen l'activitat de la cooperativa. El 2010, SE era una de les poques comercialitzadores d'energia renovable, mentre avui n'hi ha moltes. Tots aquests canvis ens han portat fins aquí, i n'estem orgulloses, però el context de l'energia elèctrica ha canviat molt en aquests anys, cosa que ens planteja moltes preguntes: Com podem continuar creixent sense perdre de vista els valors cooperativistes que ens van fer arribar fins aquí? Quins són els límits que no es poden superar en la recerca de la sostenibilitat econòmica de la cooperativa? Com hem d'interpretar la transició energètica justa en un context tan diferent? Invertirem en grans parcs d'energia renovable per produir prou quantitats d'energia que cobreixi les necessitats de les sòcies a un cost raonable? Incentivem més l'autoconsum i l'eficiència energètica per no necessitar produir col·lectivament tanta energia elèctrica? Continuem invertint en plantes pròpies de petita escala encara que sigui més cara la producció per a la cooperativa?

Les respostes a totes aquestes qüestions no són senzilles, totes tenen els seus avantatges i desavantatges. Aquest és el dilema que tenim al davant com a cooperativa. La Gran Conversa pretén ser un diàleg col·lectiu entre tothom qui formem part de la cooperativa per buscar respostes juntes que ens ajudin a seguir caminant. La pregunta que ens fem a la Gran Conversa és la següent:

Tenint en compte els canvis que s'estan donant en el context actual i considerant sempre la finalitat i els valors de Som Energia, quins mitjans hauria de fer servir la cooperativa i quins serveis hauria d'oferir per garantir la sostenibilitat del projecte?

03

Canvis en el context elèctric

La cooperativa va néixer al final de 2010. Llavors l'aposta per la comercialització d'energia renovable va oferir un grau de distinció significatiu a la cooperativa. Al mercat elèctric les fonts d'energia renovable començaven a guanyar pes, però l'aposta clara i nítida com a comercialitzadora oferia a la població una garantia de consum elèctric renovable que era fàcil associar als principis de la cooperativa.

L'any 2023 el context, però, ha canviat molt. L'obertura legislativa cap a l'autoconsum, així com la necessitat de reduir els gasos amb efecte d'hivernacle pels acords de París (mantenir l'increment de la temperatura global per sota dels 2° C) han impulsat l'activitat de generació i comercial vinculada a les energies renovables. La capacitat instal·lada renovable a Espanya gairebé s'ha duplicat (80%) aquests dotze anys, del 2010 al 2022¹.

Com sabràs, no és el mateix l'energia final que fem servir per a qualsevol cosa, que l'energia elèctrica, que només és una part d'aquesta energia final que s'utilitza. La primera es refereix a tota l'energia que utilitzem per fer qualsevol cosa, des de gasolina per als cotxes, dièsel per a molts transports, gas per a les calefaccions, així com la que es fa servir per generar electricitat. El percentatge d'energia

¹- <https://datosmacro.expansion.com/energia-y-medio-ambiente/electricidad-generacion/espana>

procedent de fonts renovables sobre el consum final d'energia a Espanya ha passat de ser un 13,78% a l'any 2010 a un 20,73% a l'any 2021. Si la xifra sembla enorme, ja que s'ha gairebé duplicat, per assolir els acords de París aquest percentatge hauria d'augmentar, segons el Ministeri de Transició Ecològica, fins al 42% el 2030. El doble del que hi ha ara.

Si ens fixem únicament en l'electricitat generada, traient la resta d'usos energètics com la gasolina o el dièsel, el percentatge de l'electricitat que procedeix de fonts renovables, que és el camp on SE fa les seves activitats, ha passat a Espanya d'un 30% a l'any 2010 a prop d'un 42% a l'any 2022. Segons REE (Red Eléctrica Española, responsable del transport i la gestió de l'electricitat), aquest percentatge arribarà al 50% al final del 2023². Per assolir els acords de París, el Ministeri de Transició Ecològica estima que el percentatge de renovables en la generació d'electricitat hauria d'augmentar fins al 75% per a l'any 2030.

2- <https://www.ree.es/es/sala-de-prensa/actualidad/nota-de-prensa/2023/03/las-energias-renovables-podrian-alcanzar-50porciento-del-mix-de-generacion-electrica-en-espana-en-2023>

Quadre 1

CONCEPTES

Consum final d'energia	L'energia d'ús final és l'energia directament consumida per les persones. Inclou electricitat, gasolina i gas.
Generació d'energia elèctrica	Es tracta de la transformació d'una font primària, un combustible o una font natural (sol, vent), en electricitat.
Acords de París	Un tractat internacional, legalment vinculant, signat per 194 països que persegueix mantenir l'increment de la temperatura del planeta per sota dels 2 °C.

Fonts: Enciclopedia de Energía (https://energyeducation.ca/es/P%C3%A1gina_principal), Naciones Unidas.

Com veiem, els compromisos d'Espanya ens fan pensar que, malgrat el creixement tan gran experimentat en aquests darrers anys, la propera dècada veurà un creixement semblant de l'energia renovable. Però aquí afrontem dificultats noves, que no hi eren quan vam començar l'activitat a la cooperativa cap a l'any 2010.

04

El dilema

SE comercialitza energia renovable. Aquesta energia majoritàriament és produïda per altres. Des de fa anys, per tal de garantir la transició energètica justa, la cooperativa ha impulsat tant l'autoconsum com la producció col·lectiva d'energia elèctrica a partir de petits parcs d'energia solar fotovoltaica (per exemple, a través del programa Generació kwh). No obstant això, actualment, el percentatge de producció pròpia d'energia respecte a la que distribueix la cooperativa és modest (aprox. 9%).

La compra d'energia renovable a tercers per subministrar energia a les nostres sòcies no va suposar un cost afegit durant molt de temps. Al contrari, les tarifes de SE van arribar a ser molt competitives respecte a l'energia que ofereixen altres comercialitzadores. Tot i això, aquesta realitat ha canviat també. Cada cop ens costa més oferir preus per sota del que ofereixen altres comercialitzadores. Fins a quin punt ens hem de preocupar per això? Tant se val pagar l'energia renovable una mica més cara si així promovem els valors de SE? O hauríem de trobar un equilibri entre el preu i els serveis que oferim?

Qualsevol que sigui la resposta que cadascú de nosaltres donem a aquestes preguntes, haurem de considerar que aquesta tendència de preus alts ens planteja un desafiament

en molts sentits. Sortir d'aquesta espiral implica invertir més en producció pròpia i adoptar estratègies que, com sempre, tenen implicacions que s'han de considerar.

El dilema és que, per garantir una transició energètica justa, seguint “un model 100% renovable, equitatiu, distribuït i eficient, a les mans de la ciutadania”, es poden fer coses diferents, per exemple, incrementar el percentatge d'energia autoproduïda mitjançant l'autoconsum individual o per mitjà de comunitats energètiques. Però també es pot incentivar l'autoproducció amb més inversions en parcs d'energia renovable més grans, utilitzant el vent, que permetin accedir a un volum superior d'energia més barata i estable. Són dos models i estratègies diferents. No són excloents, però totes dues comporten implicacions serioses en termes dels recursos necessaris per al seu desenvolupament i tenen un impacte sobre la vida de la cooperativa diferent. Quina és la millor opció? De quina manera preservem millor els valors de SE? Podríem compaginar-les?

Durant aquests mesos, a la Gran Conversa s'han plantejat tres criteris diferents per afrontar aquest dilema. Cadascun reflecteix una estratègia diferent, amb mesures diferents, per assolir els valors de SE i adaptar-nos als canvis que hi ha hagut:

- **1** Produir energia renovable econòmicament més competitiva i barata.
- **2** Oferir energia renovable socialment compromesa amb el territori i amb les persones, encara que sigui més cara.
- **3** Construir un model energètic basat en fonts renovables més eficient (distribuït i descentralitzat) i sostenible (reducció de consum).

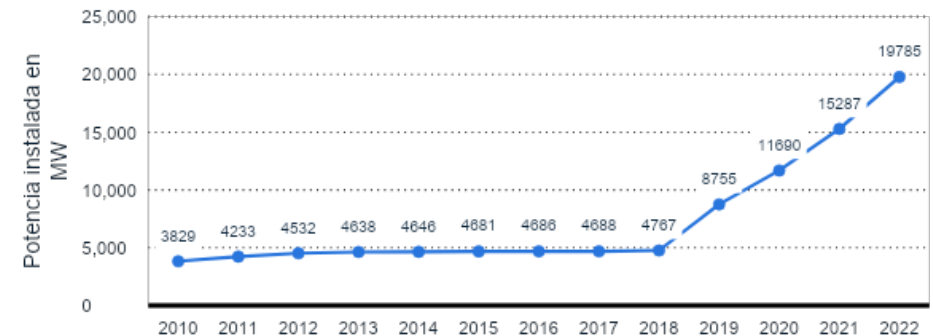
Hauríem de pensar bé com articular aquests tres criteris a les estratègies futures de la cooperativa.

05

Els límits de l'energia solar fotovoltaica

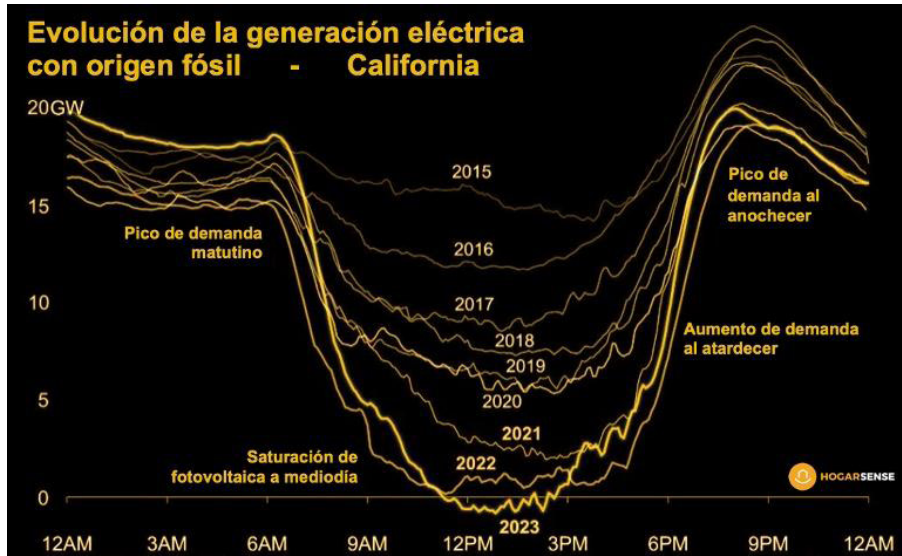
Abans de seguir el debat, cal considerar els límits actuals que trobem a l'energia solar fotovoltaica, que per ara és el centre de l'actuació de SE. Segons les dades de REE, la potència solar fotovoltaica instal·lada a Espanya entre el 2010 i el 2022 va augmentar un 500%.

Gràfic 1.
Potència solar fotovoltaica instal·lada en el període 2010-22

Aquest creixement de la potència solar fotovoltaica instal·lada té un efecte important, que si bé es comença a viure a Espanya, és nítid en altres regions com Austràlia o Califòrnia on porten més anys de desenvolupament amb l'energia solar. Allí es dona un fenomen que s'anomena la *corba d'ànec*: a mesura que hi ha més producció fotovoltaica, a les hores solars baixa la demanda d'un altre tipus d'energia, per tornar a pujar ràpidament al capvespre, moment en què es produeixen puntes de consum i augment dels preus.

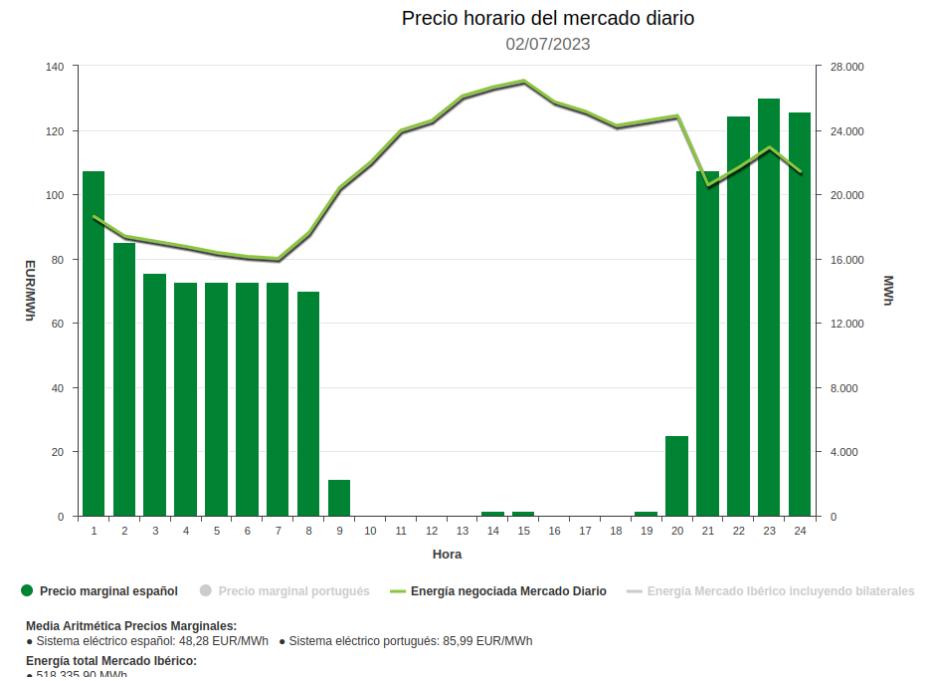
Gràfic 2.
Evolució de la generació elèctrica amb origen fòssil. Califòrnia

La corba d'ànec ens diu que l'energia és molt possible que comenci a ser molt barata a les hores en què hi hagi disponible energia solar fotovoltaica, a mesura que se n'estengui la instal·lació. En canvi, l'energia serà molt cara fora d'aquelles hores, cosa que ja comença a passar a Espanya, tal com mostra el gràfic de sota, en relació amb el preu de l'energia el dia 2 de juliol del 2023. Això no vol dir que tot l'any el preu de l'electricitat sigui 0, però és probable que alguns dies sí que ho sigui. Tot això pot canviar molt segons el que es faci. Es pot emmagatzemar energia, es pot flexibilitzar la demanda, poden canviar els

hàbits de consum, etc. Els canvis podrien crear altres escenaris. Això és precisament el que hauríem de pensar: què fem perquè aquesta situació sigui més favorable a totes les nostres sòcies?

Gràfic 3.
Preu horari del mercat diari de l'energia

06

Resum del canvi

En definitiva, en aquests dotze anys de vida de la cooperativa s'ha registrat un gran augment de producció renovable (tant per a l'autoconsum com a partir de plantes generadores).

Si bé els preus per als anys vinents, de mitjana, potser tendeixen a baixar, seran molt volàtils tant diàriament com anualment, a causa de l'ús intensiu de les fonts d'energia renovable. Hi ha la possibilitat que hi hagi moltes hores al dia a zero €.

En aquest context, no tots els projectes plantejats a la cooperativa seran econòmicament viables.

Cal considerar que al final Som Energia ofereix energia renovable a les seves sòcies, per tant, ha de trobar el millor equilibri possible entre el preu, el model de cooperativa i les conseqüències mediambientals de l'activitat energètica. Què fem aleshores?

07

Possibilitats

Aquest canvi genera un context diferent per a l'activitat de la cooperativa. El fet que, a més, hi hagi moltes més entitats en el mercat elèctric renovable planteja incerteses que hem de considerar. En aquest context, les alternatives existents són diverses, encara que totes plantegen incerteses:

- Una solució per evitar els danys de la corba d'ànec seria apostar per l'emmagatzematge.
- Una altra solució per afrontar la corba d'ànec és gestionar millor la demanda, desplaçant tots els usos energètics que es puguin fer a les hores en què l'electricitat és més barata.
- Una altra possibilitat és augmentar la generació pròpia d'energia mitjançant la inversió en grans parcs de fonts renovables com el vent.
- Una altra possibilitat és incrementar la inversió en petits parcs d'energia renovable (solar fotovoltaica), des de plantes de producció col·lectiva com la promoció de l'autoconsum urbà compartit.
- Una altra possibilitat seria incentivar més encara l'autoconsum individual o mitjançant comunitats energètiques.
- Una altra possibilitat és canviar la manera d'establir les tarifes a les persones sòcies, per exemple, creant una tarifa indexada als recursos propis de la cooperativa.
- Una altra possibilitat seria representar productors que necessitin vendre la seva energia renovable.

Totes aquestes mesures tenen implicacions, avantatges i desavantatges, així com problemes tècnics, i plantegen una incertesa no sols econòmica, sinó associada també a la identificació de la cooperativa amb els seus principis (“transició energètica justa, basada en l’eficiència energètica i el desenvolupament d’energies renovables”). Moltes no són excloents entre si, però tampoc no es poden fer totes alhora. La cooperativa té recursos escassos i ens veiem obligats a prioritzar-los. Per això, des del punt de vista dels principis de Som Energia, quines serien les mesures més aconsellables? Quines serien les teves recomanacions?

Per descomptat, també ens preguntem si no hi ha altres alternatives encara no explorades.

